

Dziękuję
Wydziału Wojskowo-Lekarskiego
wpłynęło dn. 2015-09-04
podpis *[signature]* I.dz. *[signature]*
Gdańsk, dnia 20.08.2015 r.

Prof. zw. dr hab. Teresa Rostowska
Uniwersytet Gdański
Instytut Psychologii
Zakład Badań nad Rodziną i Jakością Życia

2015-09-04

DZIĘKANAT
[signature]
Prof. zw. dr hab. Antoni Florowski

Recenzja

dotycząca rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Denys na temat: *Związek między zachowaniami zdrowotnymi a jakością życia u pacjentów z przewlekłymi schorzeniami układu narządu ruchu w trakcie procesu rehabilitacji* napisanej pod kierunkiem

Prof. zw. dr hab. Antoniego Florowskiego. Łódź 2015, ss.120.

Zdrowie w psychologii uznawane jest za jedną z ważniejszych wartości, która pozwala określić nie tylko możliwości fizyczne człowieka, ale wyznacza również jego cele życiowe. Współczesną wiedzę o zdrowiu kształtują, obok lekarzy także przedstawiciele dziedzin pokrewnych medycynie, np. fizjolodzy, biotechnolodzy, farmakolodzy, psychologodzy, kosmetolodzy, fizjoterapeuci, a nawet specjaliści od reklamy. Wprawdzie zdrowie jest często utożsamiane ze szczęściem, dobrostanem, jest tym samym bliskie znaczeniowo pojęciu jakości życia, nie można jednak powiedzieć, że są to jednak pojęcia tożsame. W celu poprawy zdrowia i jakości życia bardzo pomocna jest wiedza psychologiczna, która wskazuje na możliwości, jakie szczególnie w procesie walki z chorobą stanowią siły psychiczne, społeczne i duchowe człowieka. W sytuacji choroby ważne są grupy wsparcia, które poza personelem medycznym stanowić mogą członkowie rodziny, wolontariusze oraz szersze grupy społeczne. Współczesna wiedza na temat zachowań prozdrowotnych oraz skutków procesu rehabilitacji jest zdecydowanie większa i bardziej dostępna niż dawniej. Dla kształtowania zachowań prozdrowotnych sama wiedza nie wystarcza, musi być jeszcze wola i motywacja człowieka do podejmowania działań mających na

celu dbanie o zdrowie. Dzięki nowym technologiom , na których oparta jest współczesna medycyna, zdecydowanie wzrosły możliwości bardziej dogłębnego poznania ludzkiego organizmu, a tym samym bardziej skutecznego leczenia wielu chorób. Prowadzonych jest również wiele ciekawych badań naukowych, nie tylko wyjaśniających przyczyny licznych chorób, ale inspirujących także badaczy i personel medyczny do opracowywania nowych, bardziej skutecznych metod rehabilitacyjnych, dających większą szansę pacjentowi na powrót do zdrowia. W walce z chorobą niezwykle ważna i cenna jest trafna diagnoza uwzględniająca podejście holistyczne, które poza uwarunkowaniami fizycznymi licznych schorzeń, uwzględnia także czynniki psychologiczne i społeczne. Do czynników utrudniających proces zdrowienia zaliczyć należy także uwarunkowania psychologiczne, w tym przede wszystkim sytuacje stresowe, stany emocjonalne, warunki społeczno- ekonomiczne itp.

Przekazana mi do recenzji praca doktorska mgr Katarzyny Denys pt. *Związek między zachowaniami zdrowotnymi a jakością życia u pacjentów z przewlekłymi schorzeniami układu narządu ruchu w trakcie procesu rehabilitacji* jest przykładem takiego holistycznego oraz interdyscyplinarnego podejścia. Autorka łącząc wiedzę medyczną i psychologiczną stara się wskazać na skuteczność rehabilitacji rozpatrywanej w kontekście czynników psychologicznych, takich jak stany emocjonalne i strategie radzenia sobie ze stresem.

Recenzowana praca ma charakter teoretyczno-empiryczny i zawiera wszystkie ważniejsze elementy, które wymagane są w pracach naukowych, w tym przede wszystkim: spis treści, wstęp, podstawy teoretyczne, część metodologiczna, prezentacja wyników badań, weryfikację hipotez, omówienie wyników i dyskusja, wnioski, piśmiennictwo, streszczenie i aneksy.

Tak jak nie mam uwag do strony merytorycznej i uważam, że pod tym względem praca została poprawnie opracowana, tak mam kilka uwag dotyczących struktury pracy. W recenzowanej pracy doktorskiej brak jest jednoznacznie wyodrębnionych rozdziałów i paragrafów a przedstawione wyżej części pracy zostały jedynie ponumerowane. Zgodnie z zasadami, jaki obowiązują przy pisaniu prac naukowych nie ma zwyczaju numerowania takich elementów struktury pracy jak spis treści, wstęp, piśmiennictwo, streszczenie oraz aneksy.

Walorem pracy jest niewątpliwie doniosłość i aktualność problematyki poruszanej w niniejszej rozprawie doktorskiej. Celem pracy była ocena związku szeroko rozumianych zachowań prozdrowotnych, stosowanych strategii radzenia sobie w sytuacji trudnej (jaką jest występowanie choroby) a subiektywną oceną jakości życia u pacjentów z przewlekłymi schorzeniami narządu ruchu.

W punkcie trzecim części teoretycznej : *Teoretyczne podstawy pracy* – w oparciu o przegląd literatury przedmiotu mgr Katarzyna Denys zwróciła uwagę na kluczowe kwestie dotyczące zachowań prozdrowotnych oraz na jakości życia. W pierwszej kolejności omówiła zagadnienia dotyczące zdrowia w ujęciu holistycznym ze wskazaniem na: podmiotowy wymiar zdrowia, czynniki behawioralne zachowania charakteryzujące styl życia, oraz na rolę czynników poznawczych w organizacji zachowań zdrowotnych. W dwóch kolejnych punktach tej części pracy przedstawione zostały kwestie dotyczące jakości życia. Z kolei w ostatnim punkcie części teoretycznej, w oparciu o analizę literatury przedmiotu zaprezentowana została charakterystyka choroby zwyrodnieniowej stawów, jako choroby przewlekłej.

Oceniając część teoretyczną pracy stwierdzam, że napisana została ona w sposób merytorycznie poprawny, a treści w niej zawarte dobrane zostały w sposób właściwy i zgodny z tytułem pracy. Przypisy sporządzone zostały w sposób prawidłowy, zgodnie z wymogami jakie obowiązują w pracach naukowych. Nie mam również zastrzeżeń do strony językowej. Uważam, że tekst jest spójny i komunikatywny. Szkoda jednak, że Autorka pracy nie pokusiła się o bardziej wnikliwy przegląd literatury przedmiotu i pominęła wiele prac polskich autorów, które ściśle wiążą się z omawianymi w tej części pracy zagadnieniami. Są to opracowania dotyczące zarówno schorzenia narządu ruchu np. opracowania K. Żołyńskiego, D.Kosk, D. Kurpiel, jak również psychologiczne prace naukowe dotyczące jakości życia, np. A.Bańki, S. Kowalika, S.Steuden, P. Olesia, T.Rostowskiej, M.Straś-Romanowskiej. Uważam, że uwzględnienie tych opracowań zdecydowanie wzbogaciłoby, nie tylko część teoretyczną rozprawy, ale pozwoliłoby również na bardziej pogłębioną interpretację wyników badań własnych.

W części empirycznej recenzowanej pracy doktorskiej, podobnie jak w części teoretycznej, brak jest jednoznacznie wyodrębnionych rozdziałów. Wprawdzie

uwzględnione zostały wszystkie elementy, które powinny być zawarte w rozdziale metodologicznym, jednak nie zostały one należycie wyeksponowane. W części metodologicznej brak jest pytań badawczych. Autorka ograniczyła się do postawienia hipotez i to sformułowanych w sposób zbyt ogólnikowy, bez określenia kierunku zależności między zmiennymi, których one dotyczą. Wspomnę tylko, że hipoteza to proponowana przez badacza odpowiedź na pytanie badawcze? Tak więc, zanim sformułowane zostaną hipotezy, należy najpierw zadać pytanie lub najlepiej serię pytań.

W celu weryfikacji hipotez badawczych zmierzających do określenia skuteczności procesu rehabilitacji przebadano 105 pacjentów, w tym 76 kobiet i 29 mężczyzn z chorobą zwyrodnieniową stawu biodrowego i kolanowego, odbywających dwutygodniową rehabilitację w Miejskiej Przychodni „Lecznica” w Łodzi. Z uwagi na brak grupy kontrolnej oraz stosunkowo krótki czas trwania rehabilitacji recenzowana praca doktorska mgr Katarzyny Denys ma charakter raczej opisowy niż wyjaśniający.

Na podkreślenie zasługuje liczba wykorzystanych w badaniach metod diagnostycznych, które dostarczyły bogatego materiału empirycznego. Testy psychologiczne wykorzystane w tych badaniach dobrane zostały w sposób adekwatny do problematyki badań. Wyniki badań poddane zostały starannie i odpowiednio przeprowadzonej analizie statystycznej, z uwzględnieniem wielu metod statystycznych, w tym przede wszystkim: nieparametrycznego testu chi-kwadrat, testu t-Studenta oraz analizy korelacyjnej. Rezultaty tych analiz pozwoliły na weryfikację hipotez oraz na sformułowanie ciekawych wniosków, które przedstawione zostały w końcowej części pracy. Pozytywnie oceniam również dyskusję wyników, w której Autorka wyniki badań własnych stara się przedstawić w kontekście rezultatów badań innych autorów. Pewnym uchybieniem w pracy jest to, że mgr Katarzyna Denys nie uwzględniła alfabetycznego układu nazwisk niektórych autorów pozycji zamieszczonych w bibliografii.

Dokonując całościowej oceny dysertacji pragnę podkreślić, że mimo pewnych uwag krytycznych, dotyczących głównie struktury, cel pracy został osiągnięty, a to pozwoliło mi na sformułowanie pozytywnej oceny pracy doktorskiej mgr Katarzyny

Denys na temat: *Związek między zachowaniami zdrowotnymi a jakością życia u pacjentów z przewlekłymi schorzeniami układu narządu ruchu w trakcie procesu rehabilitacji*. Uważam, że recenzowana praca została napisana on w sposób interesujący, poprawny pod względem merytorycznym i z pewnością stanowi znaczące uzupełnienie literatury z zakresu jakości życia osób dotkniętych chorobą zwyrodnieniową stawu biodrowego i kolanowego. Rezultaty analizy wyników badań własnych pozwoliły na sformułowanie kilku ważnych wniosków:

1. Poziom jakości życia osób z chorobą zwyrodnieniową stawów jest zależny od nasilenia bólu, sztywności stawowej i codziennego funkcjonowania;
2. Stosowane strategie zaradcze w sytuacjach trudnych, poza jedynym wymiarem jakim jest skłonność do katastrofizowania, nie mają istotnego znaczenia w zmaganiu się pacjentów ze skutkami choroby zwyrodnieniowej;
3. Proces rehabilitacji wpływa na zmniejszenie dolegliwości bólowych w zakresie sztywności stawowej oraz poprawia codzienne funkcjonowanie pacjentów;
4. Zachowania prozdrowotne osób dotkniętych skutkami choroby zwyrodnieniowej stawów wpływają pozytywnie na ich codzienne funkcjonowanie, zmniejszając skutki choroby, a także poprawiają ich jakość życia.

Konkludując stwierdzam, że oceniana dysertacja pt. *Związek między zachowaniami zdrowotnymi a jakością życia u pacjentów z przewlekłymi schorzeniami układu narządu ruchu w trakcie procesu rehabilitacji* spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim zgodnie z Ustawą o Tytułach i Stopniach Naukowych z 2003 r. i wnioskuję o dopuszczenie mgr Katarzyny Denys do dalszego etapu postępowania w przewodzie doktorskim.

